

Процик Л. С.,
кандидат психологічних наук, науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення,
Державний науково-дослідний інститут МВС України,
м. Київ

ОГЛЯД СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ

Останні декілька років тематиці запобігання та протидії домашньому насильству на державному рівні приділялося і продовжує приділятися досить багато уваги. У 2018 році вступив у дію Закон України «Про запобігання і протидію домашньому насильству» та з 2019 року відповідні зміни до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України. Нині масштабна проблема домашнього насильства загострюється у зв'язку з пандемією COVID-19. З огляду на те, що в Україні періодично вводиться жорсткий карантин і застосовуються спеціальні заходи, такі як віддалена робота вдома, важливо пам'ятати, що у таких умовах дім може виявитися найнебезпечнішим місцем з-поміж усіх інших.

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від нього. Статтею 21 передбачено право постраждалої від домашнього насильства на дієвий, ефективний та невідкладний захист в усіх випадках домашнього насильства, отримання повної та вичерпної інформації про свої права і соціальні послуги, медичну, соціальну, психологічну допомогу, якими вона може скористатися. Протидія та запобігання домашньому насильству в Україні забезпечується спеціальними заходами, які визначені у статті 24, до них належать:

- 1) терміновий заборонний припис стосовно кривдника;
- 2) обмежувальний припис стосовно кривдника;
- 3) взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи;
- 4) направлення кривдника на проходження програми для кривдників [1].

У зв'язку із зазначеними змінами у законодавстві актуальною є потреба простежити зміни у динаміці звернень до Національної поліції України (НПУ) щодо домашнього насильства за останні 4 роки (табл. 1).

Як свідчать дані зі звіту Національної поліції України, статистика звернень щодо домашнього насильства в останні декілька років постійно зростає. Поліцейськими НПУ отримано таку кількість звернень та повідомлень про домашнє насильство: у 2019 році – 141 тисяча, у 2020 році – 208 тисяч, а за 8 місяців 2021 року – 203 тисячі. Таким чином динаміка звернень зросла на 47 % у порівнянні – 8 місяців 2020 року до 8 місяців 2021 року. Це може бути пов'язано із визнанням суспільної небезпеки домашнього насильства та забезпечення нетерпимого ставлення до будь-яких його проявів [2].

Таблиця 1

**Статистика звернень до НПУ щодо домашнього насильства
у 2018-2021 роках**

	2018 (12 місяців)	2019 (12 місяців)	2020 (8 місяців)	2021 (8 місяців)	Динаміка 2020-2021
<i>Надійшло звернень</i>	115473	141814	138984	203724	+47%
<i>Складено адмінпротоколів</i>	99531	106721	91845	101122	+10%
<i>Винесено термінових заборонних приписів</i>	-	15878	30379	33242	+9%
<i>Перебуває на обліку</i>	69290	72834	80524	86942	+8%

У 2019 р. відмічається зростання кількості зареєстрованих заяв та повідомлень про правопорушення, пов'язаних із домашнім насильством. Серед причин такого зростання може бути підвищення суспільної уваги до проблеми домашнього насильства, зростання обізнаності населення, прийняття змін до законодавства, запровадження нових норм та їх широке обговорення в суспільстві, зокрема в ЗМІ, соціальних мережах. Зростання кількості заяв може також свідчити про підвищення спроможності ідентифікації випадків домашнього насильства, готовності говорити про цю проблему. Статистика щодо осіб, які в 2019 році вчинили адміністративні правопорушення, передбачені ст. 173-2 КУаАП, також має тенденцію до зростання порівняно з 2018 році [3].

Збільшення звернень до НПУ є сталою тенденцією, що зберігається не один рік. У 2020 році поліція отримала майже 209 тисяч заяв про вчинення сімейного насильства, тобто по 570 таких повідомлень щодоби. Це на 47 % більше ніж у 2019 році. Таким чином, законодавчі зміни та посилений контроль правоохоронних органів – це ті причини, з яких домашнє насильство перестало бути «проблемою однієї сім'ї». У середньому від проявів домашнього насильства кожні три години потерпала 1 особа. При цьому поліція щодня розпочинала 13 кримінальних проваджень та складала 363 адмінпротоколи за фактами, пов'язаними з домашнім насильством. Також у 2020 році поліцейські винесли понад 42 тисячі термінових заборонних приписів. На контролі поліції перебувають 82 тисячі кривдників [4].

Важливою ініціативою в сфері протидії домашньому насильству стало створення спеціального проекту Національної поліції – мобільні групи з протидії домашньому насильству «ПОЛІНА». Мережа таких поліцейських мобільних груп з протидії домашньому насильству «ПОЛІНА» запроваджена з 2017 року в Дарницькому районі м. Києва, Малиновському районі м. Одеси та в м. Северодонецьку Луганської області. Із початку 2018 року Національною поліцією розслідувано 844 кримінальних провадження за правопорушеннями, скоєними в сімейному середовищі. Майже за 5 років своєї діяльності «ПОЛІНА»

доводить свою ефективність, тому відбувається збільшення кількості мобільних бригад. Зараз їх працює 86 по всій Україні.

Таким чином, враховуючи широку інформаційну кампанію збільшилась кількість мобільних груп реагування поліції на домашнє насильство, підходи з протидії стали комплексними, проводиться комплексне навчання поліцейських. Наприклад, зараз активно впроваджують систему поліцейських офіцерів громади. Також при навчанні кожний напрямок роботи поліцейських закладається блок протидії домашньому насильству. Адже всі без винятку поліцейські мають орієнтуватися в цій проблематиці, а не тільки мобільні групи.

Отже, система запобігання домашньому насильству в Україні була суттєво удосконалена з урахуванням позитивної й негативної вітчизняної та зарубіжної практики. Але незважаючи на те, що вже зроблено значний крок на шляху впровадження міжнародних стандартів у сфері запобігання домашньому насильству, залишається актуальною імплементация Стамбульської конвенції, яка передбачає комплексний підхід до вирішення проблеми домашнього насильства, від налагодження механізмів моніторингу, захисту потерпілих до превентивної роботи. Якщо конвенція буде ратифікована, органи Національної поліції України та інші уповноважені суб'єкти отримають можливість реалізувати весь комплекс заходів у сфері запобігання домашньому насильству.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р.№ 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради*, 2018, № 5, ст. 35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

2. Кузьменко Є. Подолання домашнього насильства – це пріоритетне завдання для МВС (Катерина Павліченко). URL: <https://mvs.gov.ua/press-center/news/podolannya-domasnyogo-nasilstva-ce-prioritetne-zavdannya-dlya-mvs-katarina-pavlicenko>

3. Аносова Ю., Капур А., Легенька М., Черепаха К., Бороздіна К., Кривуляк А. Моніторинг ситуації реагування системи правосуддя на вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статті: 2019. 32 с. URL: <https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Ukrainian%202019%20PRAVO%20Monitoring%20report.pdf>

4. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2020 році. Національна поліція України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2020/npu-zvit-2020.pdf>